

Láska? Láska!

Fenomén lásky a jejího protikladu, nenávisť, hýbe nejen životy jedinců, ale i dějinami lidstva, a téma lásky naplňuje od nejstarších dob obsah všech druhů umění a literatury. Láska také provází člověka po celý jeho život, neboť druh a míra mateřské lásky vytvářejí základy jeho duševního života a jeho vlastní lásky dávají tomuto životu obsah a smysl.

Láska je téma par excellence psychologické, ale více k němu řekla literatura a umění vůbec, snad proto, že o jeho citové podstatě více vypovídá metafora a obraz, symbol a hudba než slova vědeckých abstrakcí, za nimiž vždy zůstává něco nevyslo-

a „caritas“, lásku altruistickou. Nejvíce se ovšem psalo o lásce mezi oběma pohlavími, a to také bude předmětem této stati.

V současnosti se prosazující evolucionismus posunuje téma a výklad lásky k jejímu biologickým kořenům; láska je průvodní jev pudu k zachování druhu, tj. pohlavního rozmnožování. Současný významný evolucionista D. M. Buss (2004) spojuje lásku žen s potřebou sociální vazby; nejde jen o to vyhlédnout si muže, který bude mít znaky síly, nutné k zajištění bezpečí a výživy rodiny, nýbrž který také bude věrný. V erotických vztazích mužů zase dominuje žárlivost, vyjadřující starost

by uzavřely manželství s někým, kdo má všechny hodnoty partnera, jakého by si přály, ale nebyly by do něj zamilovány: 89% Američanek, 82% Japonek a 59% Rusek odpovědělo, že ne. Ženský ideál mužného partnerství se však posunul od svalnatosti k bankovnímu kontu.

B. Fehr (1988) dotazováním vysokoškolačků zjistil tuto frekvenci znaků lásky: starostlivost (44%), pocit štěstí (29%), touha být spolu (28%), přátelství (23%) a další, ale jen u 7% stýskání. A. Aron a L. Westbayová (1996) pak z těchto výsledků extrahovali tři skupiny faktorů lásky: 1. důvěra, starost, podpora, promíjení, úcta; 2. loaja-

Ženy si vybírají muže, kteří jsou nejen

veného a nevyslovitelného. Potvrzuje to významný psycholog G. Wiswede (2004), který chápe lásku jako sociálně-psychologický jev a vymezuje ji jako „variantu interpersonální atrakce (romantická láska), přičemž zůstává nevysvětleno, co láska přesně znamená, jaké má příčiny a z jakých komponent sestává; již v běžném chápání se rozlišuje mnoho druhů lásky: láska k rodičům, k dětem, k sourozencům, ke zvířatům, k práci...“

Platón rozlišil tři druhy lásky: „eros“ (touhu po tělesném styku, smyslnou lásku), „filia“ (přátelství jako vzájemnou přízeň a porozumění) a „agapé“ (obětavou lásku k bližnímu), zatímco sv. Augustin rozlišil pouze „cupiditas“, lásku smyslnou,

o reprodukci vlastních, nikoli cizích genů. Je potvrzeno, že „lidé všech kultur zakoušejí myšlenky, city a činy lásky – od Zuluů v jižním cípu Afriky až k Eskymákům v ledových pláních Aljašky“, všude lze najít písně o lásce, pověsti o milencích atd. Z téměř dvou set kultur, studovaných antropology, byl u 88,5% těchto kultur nalezen fenomén lásky. Buss uzavírá: „Hlavní funkce láskyplného chování spočívá v signalizaci pohotovosti k vazbě“ a „lze očekávat, že ženy při dlouhodobé volbě partnera přisuzují velkou váhu hodnotě lásky“. Láska je fenomén s biogenními kořeny, ale kultura utvářela její formy a obsah.

V jednom výzkumu dostaly americké, ruské a japonské studentky otázku, zda

lita, oddání se, obětavost a 3. tlak v žaludku, zrychlený tlukot srdce, upínání zraku na partnera a touha po sexuálním styku.

Současně byly vytvořeny různé teorie lásky, např. R. J. Sternberg (1986) vytvořil „triangulární teorii lásky“, kterou tvoří tři komponenty: 1. „teplá“ intimita (zálbnost); 2. „horká“ vášeň (zamilování) a 3. „studená“ vazba. Intimita a vazba časem narůstají, vášeň se zeslabuje. Objevuje se tu rozdíl plné lásky a zamilování a kombinací uvedených komponent pak lze získat následující druhy lásky:

- osudová láska (vazba a vášeň)
- romantická láska (vášeň a intimita)
- družná láska (intimita a vazba)
- plná láska (vazba, vášeň a intimita).

Populárnější je jednodušší model E. Walsterové a W. Walstera (1978), který je kombinací Platónova, Freudova a sociálně-psychologického pojetí a rozlišuje jen dvě následující formy erotické lásky: střízlivou lásku kamarádkou a vášnivou lásku, která má v sobě riskantní paradox: čím je silnější, tím je zranitelnější a může tak přejít ve svůj protiklad; proto není spolehlivým základem pro manželství. Opomíjené, ale důležité je rozlišení jednostranné a oboustranné (opětované) lásky, neboť podstatně určuje erotické reakce subjektu.

Láska má řadu konstitutivních prvků, např. radost z přítomnosti partnera, vci-

silní, ale také věrní

tování se do jeho stavu, touhu po doteku, tendence činit mu dobro a další.

Zvláštní význam má pojem erotika, rozumí se jím obvykle kultivovaná pohlavní láska zahrnující sex, ale populární E. Alberoni (1991) ji chápe jako „tvořivou hravost“ ve styku s druhým pohlavím.

Kulturní vlivy lásku zjemnily (středověká láska trubadúrů) a vytvořily její různé historické formy (např. bisexuální lásky starých Řeků k manželkám a efebům). V období „sexuální revoluce“ se z ní však pro mnohé stal hygienický návyk bez citu, jak to vystihuje výrok jedné mladičké respondentky: „Láska je pocit, který si sugeruji, když s někým spím, aby mi nebylo smutno...“ ■

Libuše Koubská

Láska a tři holky z Voršilské

Je to kladná, silná emoce. Má nespočet podob. Může směřovat k jinému člověku, ale také k myšlence, zvířeti, věci, dokonce k sobě samému. Její objekt má vždycky vysokou citovou hodnotu.

Je sama sebou pouze za podmínky věrnosti a výlučnosti, jak výstižně napsal francouzský filozof Gilles Lipovetsky. Jiný Francouz, prokletý básník Rimbaud, zas prohlásil, že je třeba znovu ji vynalézt. Gabriel García Márquez ji řadí mezi běsy, demony.

Marlene Dietrich zpívala: „Znala jsem jen ji, a nic jiného.“

Podle krásné romantičky Madame de Staël, která nenáviděla Napoleona a stýkala se s Byronem, v ní tkví existence žen, historie ženských životů jí začíná a končí. *Tím končím* se jmenuje v českém překladu poéma nekonvenční, mimořádné francouzské spisovatelky a básničky Marguerite Duras, jež se v ní ve svých jednaosmdesáti letech těsně před smrtí obrací ke svému mladému příteli a milenci.

Může být náboženstvím, vězením. Pro ženy bezpodmínečným cílem, pro muže důkazem úspěšného vlastnictví, alespoň tak to tvrdí Nietzsche.

Můj spolužák od první třídy a dobrý kamarád, japanolog a malíř kaligrafií Petr Geisler mi takhle jednou po letech zčistajasna oznámil ve Voršilské ulici cestou na oběd: prožít ji, tu skutečnou, opravdovou můžeš nanejvýš dvakrát, třikrát za život. Zastavila jsem se, aby se mi líp počítalo. Zrovna před jednopatrovým Schwarzenberským palácem, na jehož římsách se skví tři nahé krasavice. Zezdola to vypadá, že v nadživotní velikosti. Mají přitažlivě sošná, věčně dokonalá bronzová těla a místo hlav jim planou bílé lampy. První kráska sedí s půvabně přehozenou nohou přes nohu, v ruce půllitr s čepicí pěny. Druhá, vzpřímeně stojící, drží pod paží cosi mezi erbem a záhadnou oceánskou rybou. A třetí holka se ležerně povaluje, nedbale přidržující na okraji střechy pušku, která může stejně tak upadnout jako vystřelit. Náhodně, nebo cíleně? Nikdo neví. Většinou hlavy svítí až po setmění jako ostatní pouliční světla, ale tentokrát je někdo zapomněl zhasnout, a tak je možno hledat s lucernou v pravé poledne.

Ale co hledat? No přece tu vzácnost, o které od začátku píšu. Tu kladnou, silnou emoci. To, co manželský pár německých sociologů Ulrich a Elisabeth Beckovi označuje jako poslední absolutno, které na tomto světě rozkolísaných pravd ještě zbylo, poslední nerelativizované měřítko dobrého, krásného a správného: lásku. ■

Žijme pro lásku, vždyť na ni máme právo!

Aleš Pejchal

Jitřní dar a láska

„Dar, jež muž slíbí dáti své manželce prvního jitra, sluje jitřní dar.“ Tuto poetickou větu nevymysleli básníci, ani neklouzala ze rtů potulným pěvcům při dostaveníčkách pod balkonem. Jejím tvůrci byli suší a pragmatičtí právníci. Označili ji jako § 1232, a když se pod ní se spoustou dalších vět podepsal císař pán, léta páně roku osmnáctistého jedenáctého, narodil se obecný zákoník občanský, jenž provázal životy obyvatel českých a moravských zemí nepřetržitě až do roku 1950. A pak že láska a právo nejdou dohromady, když jeden paragraf dokáže tak nádherně popsat závazek zamilovaného novomanžela.

Jako každý mezilidský vztah má láska své přirozené zákonitosti a tvoří, málo platné, součást přirozeného nepsaného práva, i když čas od času vykukne, jak vidíme, i z houštiny strohých a málo srozumitelných vět psaných právních norem. Proč tomu tak je? I na to onen výjimečný obecný zákoník občanský pamatoval. A to hned na počátku svých ustanovení, v paragrafu šestnáctém: „Každý člověk má vrozená, již rozumem poznatelná práva, a nutno jej tudíž považovati za osobu.“

O jaká vrozená práva jde, se můžeme dozvědět z ještě o něco staršího právního dokumentu, jenž hovoří dokonce o právu na osobní štěstí: „Pokládáme za samozřejmé pravdy, že všichni lidé jsou stvoření sobě rovni a jsou nadáni jistými nezczitelnými právy, mezi něž patří právo na život, svobodu a budování osobního štěstí.“ Ano, takto to po právu a zcela pravdivě sepsal Thomas Jefferson v Deklaraci nezávislosti.

Nuže žijme pro lásku, dodržujeme její zákonitosti, aby nám vydržela, vždyť na ni máme právo! Při tom láskyplném rozletu si však pamatujeme, že jen „VIGILANTI-BUS IURA“, pouze bdělým náležejí práva. Potom láska přijde, jako jitřní dar. ■

František Houdek

Světélkující láska

„Láska je evoluční adaptace umožňující rozmnožování i lidem méně biologicky zdatným.“ Tvrdá definice nejkrásnějšího stavu lidství, není-liž pravda? Tím spíš na sv. Valentýna, kdy píšu tyto řádky... Avšak poslyšte příběh.

Marie a Pierre se seznámili počátkem roku 1894 v Paříži. Ona studovala, on učil. Šestadvacitiletá Marie – chudíčká, avšak šťastná v poznávání fyziky a chemie – ani nepomyslela na známost s mužem. Pětatřicetiletý Pierre se poté, co tragicky přišel o svoji první lásku, stranil žen. Nu, po třech setkáních na večerních přednáškách se do té chytré, vážné Polky s vysokým čelem a světlými vlasy zamiloval jako kluk. „Ani v to věřit nemohu, že bychom mohli strávit život jeden vedle druhého,“ píše jí o prázdninách.

Marie se marně brání citu, který zprvu považuje za přítěž. Koncem července 1895 se berou. Na svatební cestu jedou na kolech.

V roce 1897, kdy se narodila dcera Irena, publikují svoji první vědeckou práci.

Pierre vyprošuje na řediteli své školy kůlnu na dvoře, bývalou pitevnu. Teče do ní a táhne ze všech stran, v zimě tam mrzne, v létě panuje vedro k zalknutí. Zde Marie – zatímco muž učí a Irenku hlídá chůva – úporně izoluje a shromažďuje radium.

Občas tam Curieovi chodili i večer. Radium v koncentrovaném roztoku totiž světélkuje.

V tmavé kůlně, kde drahé částičky v miniaturních skleněných nádobkách stojí na stolech a na poličkách u stěn, září jejich fosforeskující namodralé siluety do noci.

„Podívej, jen se podívej!“ šeptá mladá žena.

V temnotě a tichu zírají dvoje oči do blede záře, do toho tajuplného zdroje paprsků, na radium. Marie sedí nakloněna, tvář má dychtivou, jako když před půlhodinou seděla u postýlky své krásné spící dcerky.

Její druh ji hladí rukou po vlasech.

Vždycky si bude pamatovat na tento večer plný svatojánských mušek, na tento zážrak!

V roce 1903 dostávají Nobelovu cenu. Zároveň odmítají patentovat si postup separace radia, jehož záření ničí rakovinné buňky. „Radium bude pomáhat léčit... Případá mi nemožné mít z toho prospěch,“ prohlásila tehdy čerstvá maminka druhé dcery. A šla se s mužem projet na kole.

Cena je vytrhla z chudoby. Ona dostává pořádnou laboratoř, on je jmenován univerzitním profesorem. Konečně si mohou dovolit pomocnice v domácnosti.

9. dubna 1906 Pierre Curie v zamyšlení vstoupil před rozjetý povoz. Kola mu rozdrtila lebku. První čitelný odstavec Mariina deníku po stránkách rozpitých slzami končí slovy: „Všechno skončilo. Docela všechno.“

Zbývajících osmdvacet let života Marie Curie strávila jako živý stroj. Počátkem dvacátých let napsala mladší dceři: „Myslím si, že není správné, závisí-li zájem celého našeho života na citech tak vratkých, jako je láska...“ ■

Lenka Procházková

Tajemství lásky v desateru

I když to slovo tam nenajdeme, při přemýšlení o příkazech desatera nevyjde láska zkrátka. Ať je autorem kdokoliv, vypadá to, že lidi znal, že měl psychologický rozhled. Například úcta k rodičům je záležitost, která zpevňuje vztahy obou generací. Věrnou lásku mezi partnery desatero žádá pro jistotu dvakrát: v obecném Nesesmilníš! a znovu rezolutněji pro muže: Nepožádáš manželku bližního svého! Jen o vztahu rodičů k dětem desatero mlčí. Je rodičovská láska tak přirozená, že se nemusela deklarovat? Pro lásku k dětem jsou lidé schopni obětovat hodně. I vlastní život. Literatura je plná takových dramatických příběhů. Mě teď víc zajímá, kdy jsou milující rodiče ochotni kvůli

dětem obětovat svou čest, a co z toho pak plyne. Výt s lotry jejich melodii, třeba „jen“ proto, aby se děti lépe měly, čestné nebylo. Ale polehčující okolností byla přece ta láska, můžete namítnout. Pro ni lidé lhali, zaprodali se, podvedli své svědomí. A co na to desatero? Pod paragrafem VIII. stručný příkaz: Nepromluvš křivého svědectví (proti bližnímu svému). A nad tím ještě stručnější: Nepokradeš! A žádná vyvíňující výjimka odvolávající se na lásku k dětem. Těm dětem, které mají dle článku IV. ctít otce a matku. Ctít někoho však předpokládá, že je proč. Dokážeme ctít otce, který se dopustil (byť kvůli nám) špinavosti? Asi ne. I naše láska k takovému otci či matce prochází těžkou zkouškou. Ale desatero

to tuší už předem! Proto otci (a vlastně každému) zakazuje podvádět. Zavazuje lidi k životu v pravdě. Aby je děti mohly ctít a milovat. Připomeňme si motiv studentských rebelií v NSR v roce 1968. Tehdy dospěly děti narozené po válce a začaly zkoumat minulost svých rodičů. A jejich láska mnohdy nevydržela nápor faktů. Ta generační revolta byla sice potlačena, ale hořkost z přetřhaných vztahů zůstala. Láska dětí k rodičům je skutečně křehčí než láska rodičů k dětem. Protože rodiče jsou pro děti prvním božstvem. Zklamání víra v domácí bohy však ničí lásku a láme úctu k nim. Autoři desatera to věděli a jejich zdánlivě jednoduchý příkaz ctít rodiče je vlastně zakódovanou tajenkou. ■

Michael W. Pospíšil

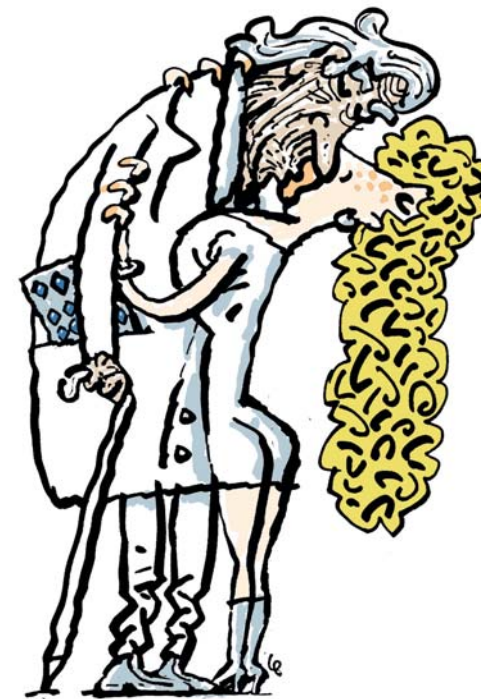
Láska kvete v každém věku

Všeobecně je známo, že láska kvete v každém věku. Může vzniknout nejen v raném mládí, ale i ve věku značně pokročilém. Může ale také vzniknout mezi dvěma lidmi velmi rozdílného stáří. Taková „nevyrovaná láska“ se rodí především ve dvojici, kdy muž bývá starší, a někdy i výrazně, než žena. Obráceně tomu nebývá tak často. Je to jistě dáno fyzickými předpoklady, vlastními oběma pohlavím. Úspěšný pán s mnoha nalétanými hodinami se ve společnosti rád objevuje v doprovodu mladé, atraktivní ženy, která na něj vrhá zamilované pohledy. Tato situace vytváří jeho „image“ muže nejen váženého, ale i nadsamce.

Mladá žena se snadno zamilovává do většinou velmi úspěšného muže včetně všeho, co k úspěchu patří. Říká se, že láska je slepá. Asi to bude pravda. On věří, že láska vznikla zcela přirozeně, prostě proto, že je tím správným mužem pro onu mladou a půvabnou ženu. Ona zase jakoby nevidí, že za mužem stojí určitý majetek... Zamilovala se přece do šarmantního člověka a ani ve snu by ji nenapadlo, že by se nějaký materiální prvek mohl podvodně vloudit do jejich „věčné a čisté“ lásky.

On ocení, že se v něm opět probudily možná už dávno zapomenuté city, umožňující intenzivní sexuální aktivity, které mu dávají hbitě zapomenout na stávající vztah, časem už silně omletý (on je přece ve svém věku většinou dávno ženatý a otcem několika dětí). Slepota lásky tedy vede k přerušení vztahu minulého a legalizaci vztahu nového. A aby si svědomí obou, Jeho i Její, zachovalo čistotu, přichází na svět rychle dítě jako důkaz lásky. Minulý život je zapomenut, vzhůru do budoucnosti! On dělá, že neslyší, když je jeho potomek nazýván roztomilým vnoučkem při procházce s kočárkem...

Jaká je motivace zkušeného muže, zřejmě i velmi inteligentního – je přece tak úspěšný! – vejít do nového vztahu a zrušit své minulé rodinné vztahy? Nemohla by v tom být schována atavistická touha po vlastní nesmrtnosti? Francouzský dramatik Jean Anouilh vyslovil myšlenku: „Láska existuje. A pak existuje také život, její největší nepřítel.“ Tuto pravdu si oba zamilovaní většinou brzy uvědomí. Láska je nejen slepá, ale i sobecká. Lidské srdce nezná vrásky, jen rány více či méně zahojené. A právě ty si bude jednou „užívat“ onen potomek – alibi, až vyroste do věku rozumu. Bude to s láskou? ■

Říká se, že láska je slepá. Asi to bude pravda.